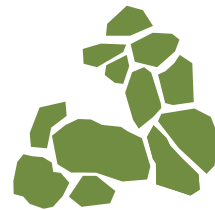

Grundarsteinur

SAMFELAGSBYGNADUR

Innihaldsyvirlit

Aðalmál	119
Samandráttur	119
Inngangur	119
Partmál	120
Skatta-, avgjalds-, stuðuls- og aðrar avlagandi skipanir	121
Kapitalmarknaður	128
Almenni bygnaðurin	129
Bytið millum alment og privat	132
Bytið millum land og kommunur	133

Aðalmál

Føroyar eru ein opin og burðardyggur marknaðarbúskapur við grundfesti í vælferðar-samfelagnum, har avgerðir og ábyrgd eru nær borgaranum, og har uppgávarnar verða loystar við størst møguligari virðisskapan

Samandráttur

Málið er at skapa bestu karmar fyri búskaparmenning og búskaparvøkstri, so at vit í 2015 vera millum fremstu tjóðir búskaparliga.

Strategibólkurin heldur, at um skipað verður fyri burðar-dyggum, strategiskum tiltøkum, eru góðir møguleikar fyri at skapa búskaparlig meirvirði til 2015 og longri – bæði í almenna og í privata partinum av búskapinum.

Í privata partinum av búskapinum er ein røð av forðing-um fyri, at hann kann virka til fulnar og kasta sum mest av sær samfelagsbúskaparliga. Størri tilvitan um vinnu-ligar studningsskipanir skal føra til, at slikar skipanir verða avtiknar, um ikki úrtøkumetingar greitt kunnu vísa, at tær geva samfelagslig meirvirði. Mett verður ikki, at nakrar av teimum stóru stuðulsskipanunum, sum virka í dag, lúka slík krøv, og tí eru gjørd tilmæli um, hvørjar av hesum skipanum eiga at verða avtiknar. Mælt verður til at betra um vinnukarmarnar við at einskilja almennar fyrítøkur og við at tillaga vinnulivslóggávuna.

Skatta-, avgjalds- og studningsskipanir eru týðandi am-boð, tá samfelagsvirðini verða býtt millum borgararnar. Hesar skipanir hava stóran týdning fyri t.d. hugin hjá fólki at arbeiða og vinnubygnaðin í samfelagnum. Mælt verður til at leggja skatta- og avgjaldsskipanir soleiðis til rættis, at tær skapa eins fortreytir fyri allar borgarar og allar vinnur. Við øðrum orðum skulu serskipanir ikki galda fyri ávísar starvsfólkabólkar ella ávísar vinnur.

Tað hevur týdning, at Føroyar eru kappingarførar við onnur lond, tá um skattatryst ræður, tí verður mælt til at

lækka inntøkuskattin. Hesin lætti verður figgjaður við sparingum hjá tí almenna, tá serligar stuðulsskipanir til ávísar vinnur og ávísar bólkar verða avtiknar, og við at breiðka skattgrundarlagið.

Til ber eisini at fáa tað almenna at virka munandi betur – m.a. við broyttum karmum, nýggjum bygnaðum og nýggjum stýringarumboðum. Verandi játtanarskipan eggjar ikki til bestu nýtslu av skattakrónum borgarans, tí eiga broytingar at fremjast. Millum annað eigur mál- og avriksstýring at verða sett í verk hjá tí almenna. Á kom-munala økinum fara færri og størri eindir saman við felags bókingar- og roknskaparfyriskipan at skapa stór-rakstrarfyrimunir og betri møguleikar fyri at samskipa og samanbera úrslit hjá kommunum. Fleiri hættir eru so-statt at betra um almenna partin av búskapinum, so at tað almenna kann veita fleiri og betri tænastrur fyri sama kostnað, ella veita sama tænastrur fyri minni kostnað.

Inngangur

Strategibólkurin hevur í tilmæli sínum lagt størstan dent á tiltøk, ið kunnu skapa búskaparlig meirvirði ella bú-skaparvøkstur í samfelagnum – antin í sjálvum sær, ella við at beina burtur skipanir, ið fáa fólk og fyrítøkur at taka skatta- og studningsatlit heldur enn marknaðaratlit. Ásannað verður tó, at í einum vælferðarsamfelagi eru – og skulu vera – skipanir og lóggáva, ið hava sum enda-mál at virka fyri øðrum málum enn reinum búskapar-ligum framburði, og ofta samsvara hesi mál ikki við ynskið um størsta búskaparvøkstur. Til dømis kann talan vera um sosial ella landsfrøðilig atlit. Strategibólkurin leggur ikki fram ein politikk, men eitt uppskot um nøkur tiltøk, ið einans úr einum fakligum og búskaparligum

sjónarmiði fara at geva okkum størri møguleikar fyri búskaparligum framburði. Luturin at víga ímillum búskaparvøkstur og onnur atlit verður politikarans – eins og hann eigur avgerðina um, hvørji tiltøk skulu setast í verk.

Partmál

Orðað eru partmál fyri:

- Skatta-, avgjalds- stuðuls- og aðrar avlagandi skipanir
- Kapitalmarknaðin
- Almenna bygnaðin
- Bytið millum alment og privat
- Bytið millum land og kommunur

Ein tann týðningarmesta fortreytin fyri, at Føroyar verða millum bestu lond at virka og liva í, er, at vit megna at skapa nóg stóran búskaparvøkstur. Vit viðgera málið um størst møguligan búskaparvøkstur út frá eini heildarmynd, og sum dømi kann nevast, at tá ið evnið um almennan bygnað verður viðgjørt, verður tað einans út frá, hvussu hann skapar størstu virðisøking fyri samfelagið sum heild, og ikki hvussu hann t.d. kann menna útjáraðini. Skapar eitt ítøkiligt tiltak virðisvøkstur í ávísu øki, men virðisminking fyri samfelagið sum heild, so mæla vit frá at gera hetta tiltak.

Tað kann staðfestast, at vit framleiða ikki eins nóg og grannalond okkara, í BTÚ. Men hví eru vit ikki eins væl fyri og tey? Eru tað náttúrugivnar orsøkir, ið vit einki fáa gjørt við, ella eru viðurskifti, ið vit kunnu broyta fyri at fáa

størri vøkstur og harvið betri lívskor? Tær náttúrugivnu treytirnar avgera eyðvitað grundtreytirnar í búskaparmeningini, men eisini samfelagslig viðurskifti hava stóran týðning, og eingin grund er at halda, at búskaparligu mekanismurnar virka øðrvísi í Føroyum enn aðrastaðni. Heldur er tað so, at hóast sereyðkenni, sum øll samfeløg hava meiri og minni av, so er føroyski marknaðurin eins og aðrir.

Búskaparligur vøkstur kann verða ávirkaður av viðurskiftum, ið vit ikki hava tamarhald á, t.d. av broytingum í olju- og fiskaprisum, útlendskum handilsforðingum, oljufundum í undirgrundini o.s.fr. Hóast øll tilmæli okkara verða framd, so er kortini ikki víst, at vit gerast millum fremstu tjóðir búskaparliga. Til tess eru ókendu viðurskiftini ov mong.

Hóast vit ikki fáa gjørt nakað við tær náttúrugivnu fortreytirnar, fáa vit gjørt nakað við bygnaðarlig viðurskifti. Nøkur viðurskifti darva búskaparvøkstri og seinka framburði. Gjörd eru tilmæli um, hvussu hesi eiga at verða broytt.

Skatta-, avgjalds-, stuðuls- og aðrar avlagandi skipanir

Allar avlagandi skipanir og vinnuligar studningsskipanir skulu sum meginregla takast av. Eyðkent fyri skatta- og avgjaldsskipanir skal vera, at tær skapa eins fortreytir fyri allar borgarar, skapa eins fortreytir fyri allar vinnur, eru greiðar og ikki avlagandi, og skattatrystið skal verða kappingarført við tað í grannalondunum

Í hesum parti umrøða vit serliga, hvussu stóru skatta- og stuðulsskipanir og aðrar avlagandi skipanir ávirka okkara vinnubygnað, og vit avmarka okkum tí til at viðgera hesar skipanir á vinnuøkinum. Vinnulóggávan verður eisini umrødd í teimum førum, har hon virkar sum stuðul. Hinvegin verður ikki viðgjørt, hvussu samfelagsvirðini kunnu bytast millum samfelagsbólkar við skatta- og stuðulsskipanum.

Høvuðsboðskapurin í hesum parti er, at:

- Skattafyrimunir, avlagandi skipanir og stuðul til ávísar bólkar og vinnur skulu takast av, tí hesi føra til, at samfelagsins tilfeingi ikki verður troytt, og tað avlagar búskapin. Verða framleiðslufaktorarnir stuðlaðir at verða verandi í framleiðsluveikum vinnum, minkar tað um alla virðisskapanina í samfelagnum
- Skattagrundarlagið verður breiðkað
- Inntøkuskatturin skal lækka. Tað verður figgjað við tí peningi, tað almenna sparir við at taka av skattafyrimunir og beinleiðis stuðul til ávísar bólkar og vinnur umframt at breiðka skattagrundarlagið. Har gjørt verður av at lata stuðul, t.d. til sosial endamál, skal hetta gerast sjónligt við útgjaldi og ikki sum frádráttur

Um vinnuligan stuðul kann sigast, at hann avlagar eftirspurningin eftir framleiðslufaktorum. Hann minkar um kappingina og er kappingaravlagandi. Hann eggjar fyrirtøkum at nýta orku til at fáa stuðul heldur enn at framleiða, og hann seinkar og forðar tillagingum í vinnunum.

Stuðul til ávísar vinnur skapar meira virksemi í hesum vinnum, men tað er ikki tað sama sum, at samfelagið sum heild verður ríkari. Um økta virksemið er grundað á stuðul og ikki á framleidnisfyrimunir, høvdu arbeiðsmegin og kapitalurin, sum verða bundin í stuðlaðu vinnuni, verið betur nýtt í øðrum vinnum við betri framleidni. Við øðrum orðum verður vinningurin av størri framleiðslu í stuðlaðum vinnum goldin við minni framleiðslu í øðrum, framleidnisvinnum. Samfelagið sum heild verður tí ikki ríkari av vinnuligum stuðli. Um stuðlaða vinnan hevur betri framleidni enn aðrar vinnur, er óneyðugt at stuðla henni, tí hon er før fyri at bjóða nóg góða løn og avkast til at standa ímóti kappingini um arbeiðsmegi og kapital. Í hvørgum føri fær samfelagið meirvirði burtur úr vinnuligum studningspolitikki, men verður tvørturímóti fátækari.

Búskaparfrøðingar eru sum heild samdir um, at vinnuligur stuðul avlagar samfelagsbúskapin. Men marknaðarbúskapurin kann tó í serligum førum hava nakrar veikleikar, har stuðul kann hjálpa til at fáa betri tilfeingisnýtslu. Áðrenn vinnustuðul verður latin, eigur tó altið at vera mettt um, hvørt onnur átøk eru betri, og um vinningurin við at stuðla er størri, enn kostnaðurin av at seta hann í verk og umsita hann. Mettt verður, at eingin av teimum stóru stuðulsskipanunum, sum eru í vinnuliv-

inum í dag, hava eyðkenni, ið út frá búskaparligum sjónarmiðum kunnu rættvísgera tær.

Um stuðul skal veitast, er neyðugt við ítøkiligum útrokningum av samfelagsligum vinningi og útreiðslum fyri hvørja einstaka stuðulsskipan. Tí skipanir, sum tykjast at vera skilagóðar, kunnu hava so stóran óbeinleiðis kostnað, at tað verður ein missur fyri samfelagið.

Skulu ávísar vinnur, íverksetarar, granskarar ella annað stuðlast, er sera umráðandi, at stuðulin er sjónligur á figgjarlógini, so at eftirlit hevst við honum hvørt ár. Greitt skal vera, hvussu stuðulin skal gagna samfelagnum. Samfelagsbúskaparligar greiningar verða gjørdar, sum mugu gerast av óheftum serfrøðingum, áðrenn avgerð verður tikin um at lata stuðul, og meðan stuðulin verður latin.

Harumframt kunnu greiningar av áður latnum stuðli hjálpa til at taka røttu avgerðina. Krøv eiga at verða sett teimum, ið fáa stuðul, at tey lata neyðuga frágreiðing um, hvussu stuðulin hevur virkað. Um t.d. íverksetarar skulu hava stuðul, eiga ávísir fyrimunir at síggjast av hesum, eitt nú sum vøkstur í framleidninum og harvið í lønum og avkasti. Tað eigur at kunna ávísast, at almennur stuðul hevur tað úrslit, at tað er betri fyri samfelagið, at t.d. íverksetarar eru íverksetarar heldur enn at starvast í øðrum vinnum.

Við úrtøkumetingum og upplýsingum frá teimum, ið fáa stuðul, hava politikkarar eitt ávíst grundarlag at meta um samfelagsbúskaparligu fyrimunirnar av at stuðla ávísam vinnum. Ikki er lætt at seta upp í greiðum tølum, men

til ber at gera regluligar kanningar av avkastinum av kapitali og arbeiðsmegi í stuðlaðu vinnunum og at samanbera hetta við avkastið í øðrum vinnum.

Stuðulin til fiskivinnuna er gott dømi um skipan, ið hevur virkað illa, tí hóast hon virkaði í fleiri ár, fór vinnan á húsagang. Síðan kreppuna er størsti parturin av stuðulsskipanunum avtikin, og síðan tá hevur fiskivinnan borið seg nógv betur. Eyðvitað hevur stuðulin ikki elvt til hvørki kreppu ella framgongd einsamallur, men flestøll mugu vera á einum máli um, at tann ovurorka, ið stóðst av ovurhonds stóra stuðlinum, hevði at kalla bert ringar avleiðingar. Eitt eyðkenni fyri flestu stuðulsskipanir er, at tær eggja fleiri at koma inn á marknaðin, enn rúm er fyri, og einasti háttur at halda marknaðinum uppi, er at halda fram at stuðla. Verður stuðulin avtikin, mugu tær fyrítøkur gevast, ið einans megnaðu at vera í vinnuni av stuðli. Við hesum verða arbeiðsmegi og kapitalur frígivin og kunnu koma framleiðslusterkari fyrítøkum til góðar. Endurskipanin av fiskivinnuni eftir kreppuna vísti, at ofta eru stórir fyrimunir við slikum avtøkum, hóast tillagingartíðin kann vera bæði svár og torfør.

Av tí at størstu vinnubygnaðarligu skeivleikarnir hava verið og framvegis eru í fiskivinnuni, er sjálvsagt at viðgera hesar mest. Men í øðrum vinnum, sum t.d. byggingvinnuni og landbúnaðinum eru stuðulsskipanir, ið føra við sær, at stuðlaðu vinnunum nýtist ikki at vera líka virknar sum aðrar vinnur fyri at fáa arbeiðsmegi og kapital. Dentur verður tí lagdur á, at skattliga javnsetningin skal galda allar vinnur.

Skattainntøkurnar hjá landi og kommunum eiga at verða nýttar til at fígga tær vælferðartænastur, ið samfelagið vil bjóða borgarum sínum. Tær skulu ikki nýtast til at føra vinnupolitikk og stuðulspolitikk við t.d. at geva ávísu vinnu ella bólkum framhjárættindi við skattalættum og øðrum.

Umráðandi er eisini, at skattatrústið er kappingarført við tað í grannalondunum. Føroyar hava longu ilt við at standa seg í altjóða kappingini um arbeiðsmegina, m.a. tí at nettolønarlagið er lægri her enn í grannalondunum. Eitt høgt skattatrúst fer bara at gera tað enn torførari at fáa nýggja arbeiðsmegi til landið og at varðveita verandi arbeiðsmegi.

Soleiðis rækka vit málunum

Fyri at rækka málunum á skatta- avgjalds- og studningsøkinum verður mælt til eina røð av átøkum.

Taka av avlagandi skipanir

At taka av vinnuligar studningsskipanir og aðrar avlagandi skipanir verður mettt at vera eitt týðningarmikið átak til at fáa vinnuni eitt sunnari grundarlag og sostatt grundarlag fyri størri búskaparvøkstri. Hesar studningsskipanir og avlagandi skipanir eiga at verða avtiknar:

- MVG-fritøkur, ið ávirka vinnubútið í landinum (t.d. húsabygging, húsaumvæling o.s.fr.)
- Sjómannafrádrátturin
- Minstalønin og dagstudningurin til sjómenn
- Fiskavirkisskipanin
- Landbúnaðarstuðulin
- Rentustuðulin til bústaðarlán
- Stuðulin til skipasmíð

- Óbeinleiðis stuðul (forðingar og avmarkingar) í øðrum lóggávum sum t.d. í lógini um vinnuligan fiskiskap

Ásannandi, at hetta verður alstór broyting hjá mongum, er best at gera hetta í eini tillagingartíð. Ikki er ráðiligt at hava hana ov langa, og umráðandi er at seta sjøtul á arbeiðið sum skjótast.

Mælt verður til, at munagóð stig longu í 2007 verða tikin til at taka av ella lækka teir studningar, sum nevndir eru omanfyri, og at leggja eina ætlan fyri, hvussu hvør einstakur verður avtikin.

MVG-fritøka fyri húsabygging, og húsaumvæling eigur at vera avtikin. Skipanin skapar ikki samfelagslig meirvirði, og MVG-stuðulin er sera lítið gjøgnumskygdur og tungur at umsita.

Sjónarmiðið, at fiskivinnan hevur so stóran týðning í samfelagnum, og tí eiga vit at stuðla, har tað er neyðugt, er ikki ókent. Samfelagsbúskaparlíga er tó eingin grundgeving fyri hesum. Fiskivinnan er nógv størsta vinnan í búskapinum, og tí hevur tað alstóran týðning, at karmarnir tryggja, at hon gevur størstu virðisskapan fyri samfelagið og ikki einans fyri vinnuna. Útflutningsvirði hava ikki størri samfelagsvirði enn onnur framleiðsluvirði, og tí skulu útflutningsvinnur ikki hava eina skatta- ella studningsgrundaða serstöðu.

Nógvar stuðulsskipanir í fiskivinnuni eru avtiknar síðan kreppuna. Enn eru tó stuðulsskipanir og aðrar avlagandi skipanir eftir. Tær størstu eru sjómannafrádrátturin,

minstalönnin og dagstudningurinn til sjómenn, umframt fiskavirkisskipanin til fólk, ið arbeiða í fiskivinnuni á landi. Hesar skipanir avlaga og forða tillaging til marknaðin, og eggja fólk til at vera í fiskivinnuni. Tað er ein mótsøgn til, at politikarar minka um fiskidagatalið, tí veiðitrýstið er ov høgt. Eyðkenni er, at skipanirnar beinleiðis ella óbeinleiðis eru partar av lønini hjá teimum, ið eru í vinnuni. Eins og galdandi er á øllum øðrum marknaðum, eiga lønarviðurskipti í fiskivinnuni at vera avgjørd við samráðingum millum arbeiðsgevarar og arbeiðstakarar. Mælt verður tí sum heild til at taka av hesar skipanir, tó kunnu broytingar í fiskavirkisskipanini verða gjørdar av ALS-styrinum og ikki av t.d. Løgtinginum.

Til 2015 verður inntøkuskatturin lækkaður munandi við at taka av studningsskipanir og breiðka skattagrundarlagið

Ein stórir partur av málinum á skatta- og studningsøkninginum er at taka av skattligan mun á vinnum. Greitt er, at tá skattalættar og annar stuðul verður latin til ávísar bólkur og vinnur, eru tað tær vinnur og bólkur, ið ikki fáa hesar skattalættar og stuðlar, sum gjalda fyri tað við hægri skattabyrðum. Um vit taka av studningsskipaniruttan at javna afturímóti, so veksur skattabyrðan, av tí at meiri skattur verður lagdur á stuðlaðu vinnurnar. Ætlanin við at taka av studningsskipanirnar er tó ikki, at skatttrýstið sum heild skal verða størri. Fyri at halda avtøkurnar skattliga javnar, verður tí mælt til, at inntøkuskatturin verður lækkaður eina upphædd, ið svarar til vinningin av at taka av studningsskipanirnar.

Tað skal undirstrikast, at framferðarhátturin at lækka inntøkuskattin, samstundis sum studningsskipanir verða

avtiknar, ber í sær, at tær vinnur, sum missa sína skattligu serstöðu, vera minni ávirkaðar, enn um umleggingin ikki hevði ført til lægri generellan skatt. Tá eitt nú sjómannafrádráttinum verður avtikin, fellur tøka inntøkan hjá sjómönnum, men at lækka vanliga inntøkuskattin ger missin væl minni. Tað sama er galdandi fyri aðrar vinnur, sum missa serrættindi. Tá ið samanum kemur kann tó roknast við, at stuðlaðu vinnurnar fara at missa ávísar nøgd av arbeiðsmegi og kapitali til vinnur, ið ikki hava verið stuðlaðar. Hetta endurspeglar, at fólk velja sær vinnu út frá framleidismuni og ikki skattamuni. Fyri samfelagið verður hetta gagnligt.

Breiðari skattagrundarlag

Eitt breiðari skattagrundarlag skal harafturat vera við til at figgja tann lægra inntøkuskattin.

Skatta- og avgjaldsinntøkurnar hjá tí almenna stava í høvuðsheitum frá vanligum inntøkuskatti, MVG- og punktgjøldum og frá partafelagsskatti. Hesar inntøkur fara helst at halda fram við at vera megininntøkur hjá tí almenna. Fleiri móguleikar eru at breiðka skattagrundarlagið. Stórar skattainntøkur eru tó ikki eitt mál í sjálvum sær, tí eigur breiðkaða skattagrundarlagið ikki at verða nýtt til at økja um skattabyrðuna, men heldur partur av eini skattaumlegging, har t.d. inntøkuskatturin verður lækkaður í samsvari við tær øktu inntøkurnar, sum eitt breiðari skattagrundarlag gevur.

Skattagrundarlagið verður breiðkað við at leggja skatt á aktiv og á virksemin, sum í dag hava skattafyrimun fram um onnur líknandi aktiv ella virksemin, og við at leggja skatt ella gjald á vinnuøki, har atgongdin til vinnuna er

avmarkað av lóggávuverkinum. Mælt verður til at leggja skatt ella gjald á hesi økir:

Tilfeingisrenta: Fyri at avmarka veiðitrýstið hevur tað almenna í fleiri ár avmarkað talið á veiðiloyvum og fiskidøgum við at tilluta ávísam borgarum hesi rættindi. Tað er okkara fatan, at samfelagið, umframt vanligu partafelagsskattin, eigur at fáa sín part afturfyri, um tey latnu serrættindini geva óvanliga stóran vinning. Hetta er eisini galdandi í øðrum vinnum, t.d. alivinnuni, har tað krevst serlig loyvi at virka.

Nógv uppskot hava verið frammi, bæði av politikarum og av búskaparserfrøðingum, hvussu hetta skuldi verið sett í verk. Tvey grundleggjandi skattinaramboð verða skotin upp. Yvirskotsskattur og almenn uppboðssøla av fiskidøgum. Yvirskotsskattur kann vera rættara skattaamboðið, tí ein uppboðssøluskipan kann í longdini skapa miðsavnan av fiskidøgum heldur enn kapping.

Immateriellar ognir: Hesar eru sjáldan skattskyldugur. Einans vinningur av goodwill og fiskiloyvum er skattaður, men søla av t.d. leigusáttmálum, mjólkarkvotum, aliloyvum, patentrættindum og øðrum eru skattafrí. Mælt verður til at broyta skattalógina, so at vinningur av sølu av immateriellum ognum verður javnsett við sølu av øðrum ognum.

Vinningur av sølu av fastari ogn (tó ikki av eignum bústaði): Sambært galdandi skattalóggávu verður vinningur av sølu av ogn ikki skattaður, um ikki aðrar ásetingar í skattalógini siga, at vinningurin skal skattast. Hesar ásetingar galda tá ið talan er um at selja bygningar,

ið kunnu skattliga avskrivast sambært avskrivningaravtaluni, tá ið sølan fer fram sum ein partur av vinnuligum virksemi hjá seljaranum, og tá ið talan er um spekulásjón.

Í øðrum londum eru strangari reglur um skatting av fastari ogn enn í Føroyum. Mælt verður til at broyta lóggávuuna, soleiðis at allur vinningur av sølu av føstum ognum verður skattskyldugur. Tó skal ásetingin um skattafrítøku av sølu av eignum bústaði, ið seljarin hevur átt í meiri enn tvey ár, verða óbroytt, tí m.a. umsitingarliga byrðan av at meta um søluvinningin er ov tung í mun til samfelagsliga fyrimunin av skattingini.

Skattabroytingin ber í sær, at søla av jørð, grundstykki-um og húsum, ið ikki eru egin bústaður, verða skattskyldug.

Tvey øki eru skattliga áhugaverd:

Fastognarskattur: Fyrimunurin av fastognarskatti er m.a., at munurin millum at skatta sethúsaiegara og leigara hvørvur. Mælt verður til at kanna møguleikan fyri fastognarskatti.

Pensjónsakið: Ásetingarnar um pensjónsskatting áttu at verið eftirmettar.

Stuðul og skattafyrimunir til pensjónsuppsparing eru í skattaskipanini. T.d. eru pensjónsinngjöld ikki skattskyldug, kapitaluppsparing verður skattað 35%, tá hon verður útgoldin, og avkast av pensjónsuppsparing (rentur, vinningsbyti og kursvinningur) verður ikki skattað.

Størri pensjónsuppsparing gevur størri pensjónsskatt, sum kann verða við til at figgja inntøkuskattin. Støddin á frádráttinum í inntøkuskattinum og skatturin á útgjaldinum eiga at verða havd í huga.

Stórar pensjónsuppsparingar hjá føroyingum standa í donskum pensjónsgrunnum, og verður leypandi avkastið av hesi uppsparing skattað í Danmark. Føroysk uppsparing eiga at verða skattað í Føroyum, og skatt-ingarrætturin til føroyska pensjónsuppsparing í útlandum eiga at koma til Føroya.

Stuðul sjónligur á figgjarlógini

Kostnaðurin av vinnuligum studningi er lítið sjónligur í almennum roknskapum. Ofta er hann lagdur inn í skatta- og avgjaldsfrádráttarskipanir heldur enn at verða útgjaldin sum stuðul úr landskassanum.

Tað ger stóran mun í roknskaparlíga gjøgnumskygningum hjá tí almenna, tí har stuðul verður bókaður sum útreiðsla, verða manglandi inntøkur (sum t.d. frádráttir)

ikki bókaðar. Hóast stuðul og frádráttir í roynd og veru hava somu realbúskaparligu avleiðingar, so hevur tað eins stóran týdning hjá politikarum og borgarum at kenna avleiðingarnar av frádráttarskipanum og av stuðulsskipanum.

Fyri at fáa meira gjøgnumskygni verður fyri allar vinnuligar og sosialar frádráttarskipanir mælt til annan leistin at leggja frádráttin um til stuðul ella at seta frádrátt og stuðul á figgjarlógina, so at frádráttarskipanir og stuðulsskipanir siggjast.

Eitt nú áttu barnafrádrátturin og frádrátturin til kapitalpensjónir at sæst á figgjarlógini.

Tvískatting

Munagóðar skattaavtalur við onnur lond eiga at verða gjørdar fyri at minka um teir trupulleikar, ið standast av tvískatting, og skattligu reglurnar í Føroyum skulu gerast smidligari fyri at lætta um møguleikarnar hjá arbeiðsmegini at flyta um landamørk.

Kapitalmarknaður

Føroyar verða ein liberalur kapitalmarknaður, har tað almenna avmarkar seg til at vera eftirlitsmyndugleiki, ið tryggjar, at marknaðurin altíð virkar væl

Soleiðis rækka vit málinum

Føroyska kapitalmarknaðinum tørvar ikki tær heilt stóru broytingarnar. Kapitalur hevur rímliga fritt at fara út í heim og aftur, figgjarøkið er regluskipað, og av tí at somu krøv verða sett føroyskum peningastovnum sum donskum, er álit á føroyska peningaheiminum.

Føroyskur virðisbrævamarknaður er settur á stovn. Virðisbrævamarknaðurin skal hava loyvi at menna seg eftir vanligum marknaðartreytum, og mælt verður frá, at tað almenna við stuðli ávirkar marknaðin, t.d. við at geva skattalættar, tá borgarar keypa partabøv.

Menningarmøguleikar á føroyska kapitalmarknaðinum eru t.d. at gera tryggingar- og eftirlønarøkið frælsari. Hesi øki hava lógarásetingar, ið forða fyri, at fólk fritt kunnu keypa sær hesar tænastruttanlands. Ein onnur forðing fyri veruligari kapping á eftirlønarmarknaðinum er, at bonusuppsparing ikki fylgir við, tá ið kundar skifta millum eftirlønarfeløg. Út frá einum marknaðaratliti er tí litið, ið talar fyri, at verandi skipan er tann besta.

Mælt verður til at kanna tryggingar- og eftirlønarøkið við tí í hyggju at lætta um møguleikarnar hjá fólki at skifta eftirlønarfelag, har parturin hjá eftirlønartakaranum av kolektivum bonusupphæddini (Útjavnargrunninum) skal fylgja við, tá ið skift verður til annað felag uttan gjøld. Fyri at lætta um møguleikarnar hjá fólki at hava sína eftirløn uttanlands, skulu tey skattligu viðurskiftini vera greið, og skattainntøkurnar av pensjónsuppsparing vera í Føroyum.

Almenni bygnaðurin

Lóggávan og almenna umsitingin verða miðvíst skipað soleiðis, at tey hóska til Føroyar. Tað almenna skal á besta hátt veita borgarum og fyrítøkum góða og skjóta tænastru

Búskaparkarmarnir

Nýggj játtanarskipan verður sett í verk, har Landsstýrið í samráðingum fyri 1. mai á hvørjum ári, setur teir makrobúskaparligu karmarnar fyri figgjarlógina. Inntøkur og útreiðslur hjá kommunum og almennum grunnum skulu ásetast, so at yvirskipað stýring er á almenna búskapinum. Almenni figgjarkarmurin skal góðkennast í Løgtinginum.

Frá 1. mai til 1. oktober verða raðfestingar á rakstrarøkjunum ásettar í avtalaða karminum fyri betri at leggja figgjarárið til rættis og hækka almenna tænastru

Tá mannagongdin er broytt, so at samráðst verður um ein heildarfiggjarkarm, verður møguleiki at føra ein samskipaðan búskaparpolitikk. Dentur fer tí ikki einans at verða lagdur á úrslitið hjá landskassanum, men heldur á alla almenna búskapin. Hetta hevur týðning fyri konjunkturbúskapin, og tá raðfestast skal, hvussu nógv skal nýtast til ymsu økini.

Miðfyrisingin savnað

Við at savna miðfyrisingina fæst eitt breiðari og betri fakligt umhvørvi, samskiptismøguleikarnir verða betri og sostatt eisini vitanargrundarlagið, tá ið avgerðir skulu takast. Hølisviðurskipti eru ikki til at savna miðfyrisingina í dag. Ein møguleiki er at gera ein heilt nýggjan bygning, ið kann hysa miðfyrisingini undir sama taki,

og sum er bygdur til endamálið. Hóast ein slíkur bygningur er ein stór iløga, fæst partur av kostnaðinum innaftur, m.a. við at selja aðrar bygningar og við at spara í húsaleigu.

Umsitingarligu eindirnar fækkaðar

At minka um talið á umsitingarligum eindum tekur stóð í tí sannroynd, at eindarkostnaðurin av almennum stovnum nærur altíð vil vera størri í Føroyum enn í øðrum londum, og tí er ein tilvitað tillaging ein fyrirtreyt, um Føroyar skulu vera millum fremstu lond í heiminum. Vit skulu skapa størri og sterkari eindir, ið kunnu megna skiftandi avbjóðingar í nútímans samfelagnum. Eitt miðvíst arbeiði eigur at verða gjørt fyri at leggja saman ella at samansjóða almennar stovnar. Mett verður, at eitt rímiligt minstamark á stovnseindum er um 15-20 starvsfólk.

Lóggávan tillagað

Skal almenna fyrisingin fullnýta sína orku krevst eitt einfalt lógarverk, sum gevur ofta líka góða rættarstöðu sum eitt torskilt lógarverk, m.a. av tí at borgarin hevur lættari við at skilja, hvørji rættindi og hvørjar skyldur, lóggávan gevur. Minni arbeiðsorka krevst til at umsita lóggávuna, bæði hjá tí almenna, borgarum og fyrítøkum.

Lógarverkið kann gerast nógv greiðari, eitt nú almanna-lóggávan, skúlalóggávan og persón dátulóggávan eru dømi um umsitingartunga lóggávu.

Á altjóða økjum kann verða neyðugt at vika frá regluni um einfalda lóggávu.

Alþjóða löggáva eigur tó bert at verða sett í verk, um tað er neyðugt fyri at rökka ávísuð endamáli. Endamálið skal vera greitt og ein meting gerast, um neyðugt er at

seta fulla löggávu í verk, ella um endamálið kann verða rokkið við minni viðfevndum ásetingum.

Mælt verður til at gjøgnumganga alla löggávu, at endurskoða og raðfesta eftir, hvussu umsitingartung löggávan er, og at samskipa hana. Alt tað, sum kann vera eins, skal gerast eins, t.d. umsóknarfreistir, skjalprógvan, kærufreistir, mannagongdir, eftirlit, umsjón o.s.fr.

Nýggj löggáva eigur frá ólavsøku 2007 at verða umsitingarliga og lögfrøðiliga eftirkannað. Endamálið er at stuðla stjórnarráðunum í at einfalda nýggju löggávana sum mest, og at löggeva innlit í umsitingarligu avleiðingar og aðrar skipanarhættir.

Mál- og avriksstýring í landsfyrisingini

Fyri at gera fyrisingina virknari, skal mál- og avriksstýring setast í verk fyri allar almennar stovnar. Tað fer at gera stýringina av almenna virkseminum munabetri og meiri málrættaða.

Mál- og avriksstýring verður sett í verk, við at stovnar á hvørjum ári gera sáttmálar við stjórnarráð um, hvørji mál skulu røkkast næsta árið. Í sáttmálanum skulu standa mál fyri, hvat stovnurin ætlar at avrika, so tað gerst greitt, hvat fæst burtur úr játtanini. Á hvørjum ári verður farna árið eftirmett, og hugt verður at, um tey settu málini vóru gjøgnumförd.

Fyrimunirnir við mál- og avriksstýring eru fleiri:

Skaptar verða fyrirreytir fyri, at alment virksemin verður rikið munadygt: Játtanarskipanin í dag (figgjarlóg o.a.) leggur ikki upp til, at ein skal rökka útgreinaðum úrslit-

tum, hvørja ferð jättan verður latin, men heldur at stovnurin innan ávísar óformligar rammur ger av, hvussu jättanin skal nýtast. Sáttmálastýring er í stuttum, at farið verður frá jättanarstýring til avriksstýring. Ljós verður sett á úrslitið hjá stovninum heldur enn bara at halda jättanina.

Bøta um samskiptið við brúkaran: Ein týðandi partur av arbeiðinum hjá nógvum stovnum er at samskipta við brúkarar av almennum tænastum. Við avriksáttmálum verður tað natúrligt, at nøgdsemið hjá viðskiftafólkunum verður eitt týðandi mál, tá ið avrikið verður eftirmett.

Økja um innlitið í virksemið hjá stovninum: Við avriksáttmálum skulu stovnar greiða frá, hvørjum málum teir arbeiða við. Skal bera til at eftirmeta avrikini hjá stovninum, skal krav vera um, at stovnar vísa opinleika um virksemi sitt. Tað fer at økja um innlitið í stovnin og fer at geva borgarum betri móguleika at meta um, hvørt stovnurin røkkur sínum máli.

Bøta um samskiptið millum stjórnarráð og stovn: Mál- og avriksstýring verður gjørd sum sáttmáli millum stovn og avvarðandi stjórnarráð. Samskiptið millum stjórnarráð og stovn fer at taka útgangsstøði í sáttmálanum og teimum úrslitum, sum stovnurin skal røkka, eins og eftirlit stjórnarráðsins við stovninum verður grundað á, at málini í sáttmálanum skulu røkkast.

Fyrstu mál- og avriksáttmálarnir verða gjørdir í 2007, og í 2010 hava allir landsstovnar mál- og avriksáttmál.

Strategisk førleikamenning sett í verk fyri alla landsfyrisingina

Tað almenna tekur sær av einum stórum parti av kjarnuuppgávunum í vælferðarsamfelagnum. Skal tað almenna megna tær avbjóðingar, ið eru fyri framman, er umráðandi at hava góð og dugnalig starvsfólk. Ein fortreyt fyri hesum er, at almennu stovnarnir eru góð og mennandi arbeiðspláss, har fólk vil arbeiða og trívist.

Førleikamenningin tekur støði í málum og uppgávum hjá stovninum. Við støði í hesum ger leiðslan sær eina mynd av, hvørjar førleikar starvsfólkini eiga at hava í dag og í framtíðini. Saman við starvsfólkunum eiga stovnarnir at seta itøkilig mál og ætlanir fyri, hvussu tey kunnu mennast.

Menningarætlanir fyri starvsfólk eiga at verða gjørdar í samsvari við tær avtalur um skipaða og strategiska førleikamenning, ið flestu fakfeløg á almenna arbeiðsmarknaðinum hava gjørt við Figgjarmálaráðið.

Í 2007 verður ein eftirmeting gjørd, hvussu arbeið verður við førleikamenning í almennu umsitingini í dag. Í 2008 verður sett í verk ein ráðgevingarskipan, har stovnsleiðarar kunnu leita sær ráð og leiðbeining um, hvussu teir á besta hátt kunnu arbeiða við miðvísari førleikamenning.

Býtið millum alment og privat

Allar samfelagsligar uppgávur skulu loysast soleiðis, at størst møgulig virði verða skapað. Tað almenna skal røkja tær uppgávur, ið eru neyðugar fyri at tryggja vælferðarsamfelagið. Harumframt skal tað almenna hava eftirlit við, at fyritøkur lúka krøv um arbeiðsumstøður, dálkingarvanda, kappingarreglur og tilíkt. Tað privata tekur sær av teimum økjum, ið best kunnu røkjast eftir marknaðartreytum

Vinnuligt virksemi verður best rikið eftir marknaðartreytum. Tað almenna skal ikki leggja seg út í raksturin av marknaðarlíggum virksemi. Uppgávan hjá tí almenna er at seta karmarnar fyri vinnulívnum og røkja tær eftirlitsuppgávur, ið eru ásettar. At tað almenna beinleiðis leggur seg út í privat marknaðarvirksemi verður mettt at vera óheppið. Hóast nógv er broytt á hesum øki síðan sjeyti- og áttatiárin, er enn ávist alment virksemi á privata marknaðinum. Rættast var, at tað almenna fór burður úr hesum virksemi.

Einskiljingartilgongdin framd innan trý ár

Landið eigur í dag fleiri fyrítøkur, ið virka í kapping á privata marknaðinum. Mælt verður til, at hesar fyrítøkur verða seldar privatum. Gongd er longu í tilgongdini at einskilja fleiri av almennu fyrítøkunum, og tydningarmikið er at halda fast við hesa tilgongd. Mælt verður tí til, at partabrøv landsins í m.a. Føroya Banka, Atlantsflogi, Føroya Lívstrygging og Føroya Tele verða seld fyri árslok 2009, tó við fyriliti fyri, at landið fær sum mest burturúr.

Mælt verður harafturat til, at inntøkurnar av einskiljing-

unum verða nýttar til at gjalda niður almenna skuld, m.a. við tí í hyggju at lata lægri rentuútreiðslur figgja skattalækkingina, sum mælt verður til í brotinum »Skatta- og avgjaldsskipanir«.

Almennar fyrítøkur og stovnar, hvørs virksemi verður betur rikið eftir vanligum marknaðartreytum, verða einskildar

Mælt verður til at einskilja m.a. Jarðargrunnin og Húsarlánsgrunnin, so at tað almenna við virksemi sínum í hesum grunnum ikki ávirkar býtið av arbeiðsmegi og kapitali millum vinnuøkir. Kannað eigur at verða, hvørjir aðrir stovnar høvdu verið betur ríknir eftir vanligum marknaðartreytum, og síðan at einskilja teir. Frátíkið skal tó verða tað virksemi, sum gjørt verður av sosialum orsökum. Inntøkurnar, sum stava frá einskiljingini av hesum grunnum og stovnum, skulu verða nýttar til at gjalda niður almenna skuld og harvið figgja ein lægri inntøkuskatt.

Almenn øki útveitt

Møguleikin fyri at útveita ein part av almenna virkseinum á økjum, har kapping kann tryggjast millum veitarar, ella á økjum, sum krevja servitan, sum ikki er tøk hjá tí almenna, skal kannast. Dømi um øki, ið eru útveitt aðrastaðni, eru reingerð og rakstur og umsiting av tólbúnaði og ritbúnaði.

Vinnurekandi sjálvsognargrunnar kannaðir

Vinnurekandi grunnar og grunnalíknandi feløg hava almikla ávirkan á føroyskt vinnulív og standa fyrir einum stórum parti av tí kapitali, sum er bundin í vinnulívnum. Mátuð eftir eginpeningi, eiga hesir¹ á leið 2,9 milliardir

¹ T.e. serliga Ognarfelag Tryggingartakaranna, Sparikassagrunnurin, Norðoya Sparikassi, Framtaksgrunnurin, Føroyagrunnurin og Suðuroyargrunnurin. Figgingargrunnurin frá 1992 er ikki við í hesi uppgærd, av tí at hann væntandi verður niðurkapitaliseraður.

kr., sum í stóran mun eru settar í føroysk virði. Støddin á grunnunum ger, at teir eru av týðningarmestu pørtunum í vinnulívunum.

Afturímóti vanligum vinnufeløgum hava grunnar ongan uttanhýsis eigara, sum hevur eftirlit við leiðslu og nevnd, so at kapitalurin verður troyttur. Viljin til at taka váðar í slikum grunnum kann vera øðrvísi enn hjá øðrum feløgum, og tað kann vera ein trupulleiki.

Tann serligi ognarbygnaðurin og tann ávirkan, sum hesir grunnar hava á samfelagið, gera, at leikluturin hjá hesum grunnum í samfelagnum eigur at verða kannaður, og uppافتur betri, at uttanhýsis eigarar stýrdu teimum feløgum, sum grunnarnir eiga.

Býtið millum land og kommunur

Kommunurnar verða færri og størri, so at tær sjálvstøðugt kunnu rækja tær uppgávur, teimum eru álagdar. Uppgávur verða loystar, har tær verða røktar best samfelagsliga sæð. Ein skipan, har kommunurnar innan fyri ásettar karmar hava frælsi og ábyrgd at skipa egin viðurskifti. Ábyrgdarbýtið millum land og kommunur skal vera greitt. Uppgávur skulu loysast so nær borgaranum sum gjørligt

Kommunali bygnaðurin skal endurskipast

Talið á kommunum skal minkast niður í 7. Tey nýggju kommunustýrini taka við 1. januar 2009.

Í dag eru 34 kommunur í landinum, av teimum hava 5 færri enn 100 íbúgvar, og bert 3 hava fleiri enn 2.000 íbúgvar. 1. januar 2009 skulu vera 7 kommunur. Tær kommunur, ið ikki hava gjørt avtalu um at leggja saman, tá ið eitt ár er eftir av verandi kommunuvalskeiði, verða samanlagdar við lóg. Á kommunuvalinum 11. november 2008 verða vald 7 nýggj kommunustýri at taka við 1. januar 2009.

At skerja talið á kommunum er ikki eitt mál í sjálvum sær, men við 7 kommunum verða kommunueindirnar munandi størri enn nú. Kommunurnar fáa størri og fjølbroyttari inntøkugrundarlag og størri figgjarliga orku. Kommunurnar fáa betur nøkta staðbundna tørvin og ynskir borgarans, og tænaustøðið gerst fjølbroyttari. Við størri kommunalum eindum er lættari hjá kommunum at fáa sær tann neyðuga fakliga førleikan, styrkja umsitingina og skipa seg soleiðis, at tilfeingið verður gagnnýtt sum best.

Gjörd verður ein tíðarbundin raðfesting av, hvussu uppgávu- og ábyrgdarbýtið millum land og kommunur verður greitt

Á nógvum økjum er ógreitt uppgávu- og ábyrgdarbýti millum land og kommunur. Nevnast kunnu t.d. eldraðkið, forsorgarøkið, tey heimleysu, primera heilsutænastan, hvíldarheimið Naina, fólkaskúlaøkið, kvøldskúlaøkið, musikkskúlaøkið, bókasavnsøkið, matvøruøkið og havnarøkið.

Ein ítøkilig raðfestingaravtala verður gjörd við kommunufeløgini, har ásett verður, hvørji øki verða lögð til kommunurnar, og í hvørjari raðfylgju. Henda raðfestingaravtala skal verða gjörd í góðari tíð, aðrenn kommunuvalið 2008 og skal tryggja, at vit í seinasta lagi í 2015 hava eitt greitt uppgávu- og ábyrgdarbýti millum land og kommunur.

Við at leggja øki til kommunurnar at umsita, verður umsitingar- og eftirlitsmyndugleikin hjá landinum í fleiri førum atskildur, og meiri orka verður hjá landsumsitingini at gera yvirskipaðar lógarkarmar og at hava eftirlit við, at kommunur umsita uppgávur sínar innan fyri ásettar karmar.

Millumkommunal útjavningskipan

Við støði í teirri meginreglu, at kommunurnar skulu vera javnsettar at røkja uppgávur sínar, er neyðugt at leggja upp fyri ójavninum í figgjarviðurskiftinum. Við eini javningarskipan verður miðað eftir, at allar kommunur eru figgjarliga førar fyri at loysa tær kommunalu uppgávurnar, sjálvt um umstøðurnar hjá teimum ikki eru tær somu. Á henda hátt slepst undan ov stórum muni í

kommunuskattaprosentinum, tó so, at ein ávísur munur altið fer at vera, alt eftir, hvussu kommunurnar leggja tænaustigið. Innihaldið í kommunalu skipanini er júst grundfest í, at kommunurnar hava móguleika at laga kostnaðarstigið og tænaustuna eftir staðbundnu ynskjum borgaranna. Endamálið er tí ikki at tryggja, at kommunurnar eru eins, men at tær hava samlikar umstøður at røkja lógarásettu uppgávurnar. Munur í inntøkugrundarlagi og útreiðslutøvi ger, at ymiskt er, sum kommunurnar eru fyri.

Talan er sostatt ikki um at javna allan ójavna, men ein part. At áseta eitt javningarprosent er ein politiskur spurningur, og hyggja vit t.d. at hinum Norðurlöndum, javna tey ikki eins. Umráðandi er tó, at hetta verður gjørt samstundis, sum kommunurnar verða skipaðar í færri eindir, og ikki við verandi kommunuskipan.

Uppgávur loysast so nær borgaranum sum gjørligt. Allar lógarásettar, kommunalar uppgávur røkjast innan fyri kommunumark

Støðan í dag er, at á øllum økjum, har uppgávubýtið er ógreitt, fylgjast avgerð og figgjarlig ábyrgd ikki. Dømi er eisini um, at øki er lagt til kommunurnar, har smærri kommunur hava fingið álagt lógarbundið samstarv fyri at røkja uppgávuna.

Málið um, at avgerð og figgjarlig ábyrgd skulu fylgjast, merkir, at er ein uppgáva kommunal, so skulu kommunurnar figgja uppgávuna, men er talan um landsuppgávu, skal landið figgja hana. Hetta hevur við sær, at bara tey, ið taka avgerðir, kunnu taka á seg figgjarligu ábyrgdina av avgerðunum. Tryggjast skal, at tey, ið hava

ábyrgdina, ekki kunnu sleppa sær undan henni við einki at gera, ella leggja útreiðslur á onnur við at lata standa til. Tá uppgáður og ábyrgd fylgjast, kann borgarin betur skyna á, hvat tað kommunala virkseimið í roynd og veru kostar. Við hesum kann borgarin seta strangari krøv til nýtisluna av skattakrónum sínum.

Ein onnur avleiðing av ógreiðum heimildar- og ábyrgdarbyti er, at trupult kann vera at heildarstýra við bestu tilfeingisnýtslu í hyggju. Sum dømi kunnu nevast skúla-økið og eldraøkið. Á skúlaøkinum taka kommunurnar avgerð um karmar og undirvingartilfar, og landið tekur avgerð um undirvingingina. Í gerandisdegnum hanga hesi viðurskifti tó neyvt saman, og tí er umráðandi at síggja tey í eini heild fyri at fáa bestu nyttu burtur úr teimum iløgum, ið verða gjørðar á økinum. Á eldraøkinum visa royndir aðrastaðni okkum, at stórir vinningur er í at hava eldraøkið í eini heild, t.e. at leggja innihald og bygging til rættis undir einum. Í dag verður mangan bygt á eldraøkinum út frá møguleikanum at fáa stuðul heldur enn út frá rakstrardýggjum samanhangi. Og hóast hugsanir um samanhang hava verið, er raksturin eisini bundin av aðfestingum hjá øðrum myndugleika enn tí, sum byggir.

Uppgáður, sum kommunurnar ikki kunnu loysa nóg væl sjálvar, skal landið varða av

At lógarásettar, kommunalar uppgáður skulu røkjast innan fyri kommunumark, merkir, at tað bara skulu vera uppgáður, sum kommunurnar kunnu loysa sjálvstøðugt, ið verða lagdar til teirra. Kunnu tær ikki tað, skal landið røkja tær. Samstundis kunnu kommunur tillaga uppgáurnar eftir egnum tykki innan fyri ásettar karmar.

Hugtakið kommunusamstarv kann verða býtt sundur í felagskommunalt samstarv við fyriskipanarligum bygnaði og felagskommunalt samstarv uttan fyriskipanarligan bygnað.

Avgerð og fíggarlig ábyrgd fylgjast

Viðvíkjandi felagskommunalum samstarvi við fyriskipanarligum bygnaði verður sett á stovn sjálvstøðug fyriskipan, sum samstarvandi kommunurnar síðan leggja myndugleika sín til. Slikt samstarv er á ein hátt í andsøgn við tað staðbundna sjálvstýrið, við tað at møguleikin hjá kommununum at raðfesta uppgáurnar minkar munandi, av tí at bæði tilfeingi og myndugleiki verða latin hesi sjálvstøðugu fyriskipan at røkja. Tilíkt samstarv er heldur ikki í samljóði við fólkastýrið, við tað at leiðslan í felagskommunala samstarvinum verður vald óbeinleiðis av kommunustýrunum. Tessvegna fær borgarin bert óbeinleiðis ávirkan á tær avgerðir, ið tiknar verða, og samstarvsleiðslan stendur bert óbeinleiðis til svars móttvegis borgarunum. Meginreglan um, at uppgávu- og ábyrgdarbyrðan skulu fylgjast, verður eisini brotin. Uppgávan verður latin samstarvinum, tó at kommunurnar hava endaligu fíggarábyrgdina.

Felagskommunalt samstarv eigur tí bert at vera eitt ískoyti til ein endurskipaðan, kommunalan bygnað. Harafturímóti er einki til hindurs fyri felagskommunalum samstarvi uttan fyriskipanarligan bygnað. Kommunusamstarv av hesum slagi kann snúgva seg um keyp og sølu av tænaðum og samskipan, har veruligar avtalu-reglur galda.

Kommunali búskapurin skal vera gjøgnumskygdari og sambæriligari

Á kommunalroknskaparliga økinum er stöðan í dag tann, at ov fáar og ov breiðar ásetingar eru um økið. Hvør einstøk kommuna hevur breiðar møguleikar at gera ásetingar, ið bróta frá ásetingunum hjá øðrum kommunum, og tí er torførari enn neyðugt at samanbera útreiðslustigið hjá ymsu kommunum. Tí er ringt at fáa eina heildarfatan av tí kommunala økinum.

Fyri at bøta um búskaparstýringina á økinum, verður mælt til at gera neyvar og strangar felagsreglur fyri kommunala roknskaparøkið, so at lættari verður at samanbera ymsar eindarkostnaðir hjá einstøku kommununum. Harvið kann ein eisini ala fram ein meiri tilvitadán hugburð um at gagnnýta kommunala tilfeingið sum best.

Av tí at kommunali geirin í stödd er um ein triðing av landinum og tí hevur rættlīga stóran týdning fyri stýringina av almenna búskapinum, skal harumframt vera lætt at samanbera við landsbúskapin. Allir kommunalir roknskapir skulu tí hava greiðar felagsásetingar um roknskaparuppstilling sum gera, at kommunalir roknskapir fáa felags kontustreingir og felags ásetingar um bókføring, ið kunnu sammetast við tær hjá landinum.

Gerast skal ein figgjarskipan, sum kommunur antin skulu nýta ella regluliga fráboða til. Ein sovorðin skipan skal tryggja, at almenn figgjarhagtøl skjótt kunnu fáast til vegar, at kommunali geirin er gjøgnumskygdur, og at eitt greitt samanberingargrundarlag fæst millum kommunurnar sínámillum og millum kommunurnar og landið. Henda raðfesting av kommunalu figgjarskipanini er m.a. grundað á, at gjøgnumskygni og sambæri í kommunala geiranum eru fyrirtreytir fyri, at fleiri økir kunnu leggjast út til kommunurnar, samstundis sum hetta eisini verður grundarlag undir eini javningarskipan millum kommunur.

Hesi vóru í strategibólkinum fyri samfelagsbygnað:

Petur Alberg Lamhauge, aðalstjóri, Fíggjarmálaráðið, formaður

Ingibjörg Berg, trivnaðarstjóri, Tórshavnar býráð

Søren L. Bruhn, stjóri, Suðuroyar Sparikassi

Gunvør Balle, fulltrúi, Løgmannsskrivstovan

Klaus Rasmussen, grannskoðari, P/F Rasmussen og Weihe

Hilmar Høgenni, deildarstjóri, Innlendismálaráðið

Una Joensen, fulltrúi, Fíggjarmálaráðið

Terji Petersen, fulltrúi, Fíggjarmálaráðið

Birgit Ottosen, fulltrúi, Fíggjarmálaráðið

Bjarni Mortensen, fulltrúi, Fíggjarmálaráðið